

Krystyna Leśniewska

Posiedzenie Rady Naukowej IBL

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 45/2, 673-676

1954

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

IV. K R O N I K A

POSIEDZENIE RADY NAUKOWEJ IBL

W obecnym systemie prac Polska Akademia Nauk pragnie, aby sprawozdania i plany instytutów naukowych były przedmiotem merytorycznej, szczegółowej i krytycznej analizy przeprowadzonej przez rady naukowe tych instytutów. W ten sposób ułatwi się słuszne planowanie pracy oraz koncentrowanie jej na kluczowych problemach danych dyscyplin. Rady naukowe winny również w jak najszerszej mierze spełniać rolę organu krytyki naukowej, której w chwili obecnej mamy jeszcze za mało, co odbija się wyraźnie na poziomie ukazujących się prac.

Te naczelne zadania stojące przed radami naukowymi sprecyzował prof. dr Stefan Żółkiewski otwierając posiedzenie Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich w dniu 19 lutego 1954 roku.

Centralnymi problemami, wokół których skupiła się dyskusja, było omówienie form pracy naukowej i organizacyjnej Instytutu, ocena jego całorocznej pracy naukowej w oparciu o sprawozdanie za r. 1953, oraz wytyczenie perspektyw rozwojowych na przyszłość.

W porównaniu z latami ubiegłymi struktura organizacyjna IBL uległa w roku sprawozdawczym nieznacznym zmianom. Praca koncentrowała się nadal w siedmiu działach, powołano nadto do życia dział ósmy — bibliografii.

W dyskusji podkreślano, iż naczelnym zadaniem, jakie stało i stoi w chwili obecnej przez Instytutem, jest sprawa podręcznika uniwersyteckiego, który powinien zakończyć pewien etap pracy naukowej IBL. Dopóki podręcznik ten nie zostanie napisany, trudno mówić o jakiejś poważniejszej koncentracji prac nad monografiami czy problemami cząstkowymi. Nie wyklucza to oczywiście całkowicie robót tego rodzaju, winny one jednak być podporządkowane zadaniu naczelnemu: przygotowaniu podręcznika. Takiego stawiania spraw uczy nas doświadczenie instytutów radzieckich, na naszym zaś terenie doświadczenie Instytutu Historii.

Sprawą zasadniczą w pracach naukowych Instytutu jest utrzymanie szerokiego frontu naukowego. Wysłunięcie obecnie spraw podręcznika jako podstawowych samo przez się narzuca ten styl pracy. Styl ten wyruguje powoli istniejące również w IBL niebezpieczeństwo „akcyjności“ i „aktualności“ pewnych problemów, które zniekształcają nieproporcjonalnie w stosunku do innych takie czy inne zagadnienie, stwarzają doraźne „pospolite ruszenie“ na dany odcinek nauki, co w konsekwencji wpływa na osłabienie całokształtu pracy.

W chwili obecnej IBL posiada niezadowalającą jeszcze operatywność. Do zmiany tego stanu przyczyni się również systematyczna praca nad podręcznikiem. W pracy tej należy zaktywizować i w pełni wyzyskać możliwości polonistycznych katedr uniwersyteckich. IBL w pracy swojej niedostatecznie

jeszcze wykorzystuje te wielkie rezerwy, nie spełnia roli ośrodka kierowniczego w stosunku do całości kadry polonistycznej reprezentowanej przede wszystkim przez katedry. Rada Naukowa wyraźnie postulowała tu konieczność zmiany stylu pracy IBL. Trzeba bardzo starannie i w sposób przemyślany planować pracę działów Instytutu, i to wspólnie z katedrami, biorąc pod uwagę i koordynując ze swoimi ich plany indywidualne.

Oceniając ogólnie pracę poszczególnych działów Instytutu stwierdzono, że w Dziale Literatury Staropolskiej nastąpiło w roku sprawozdawczym niewątpliwe ożywienie naukowe. Wpłynął na to bez wątpienia Rok Odrodzenia oraz praca nad Sesją Odrodzeniową. W dziale tym nastąpiło rzeczywiste skupienie badań na problemach kluczowych, posunięto naprzód problematykę tej epoki, dokonano ciekawej, poważnej naukowo pracy. Owocem jej są wartościowe studia Kazimierza Budzika, pierwsza krytyczna edycja *Krótkiej rozprawy* Reja czy książka Janusza Tazbira o reformacji. Wyjątek stanowią badania nad XVII stuleciem, gdzie poza drobniejszymi pracami i wstępem Romana Pollaka do wyboru pism Stanisława Herakliusza Lubomirskiego — w r. 1953 niczym specjalnie pochłubić się nie można.

Badania nad Oświeceniem doprowadziły do pogłębienia interpretacyjnej i materiałowej znajomości epoki. Przypomnieć tu należy chociażby książkę Romana Kalety i Mieczysława Klimowicza o prekursorach Oświecenia, wydanie *Pism wszystkich* Stanisława Trembeckiego w opracowaniu Jana Kotta czy tak sensacyjną naukowo rzecz, jak odkrycie nieznanych dotąd nowych roczników *Monitora*. Należy jednak w tym dziale wzmocnić tempo prac interpretacyjnych.

W Dziale Romantyzmu widać pewne osłabienie tętna badań. Na koncie pracy nad literaturą można wprowadzić zapisanie szeregu osiągnięć, i to dość poważnych, jak: prace Marii Janion o Berwińskim, Marii Zmigrodzkiej o krytyce i estetyce tego okresu czy Marii Straszewskiej o *Czasopiśmiennictwie literackim w Królestwie Polskim w latach 1832—1840*, jeżeli chodzi jednak o zajęcie się centralnymi postaciami epoki, nic tu prawie nie zrobiono. Poprawę tego stanu rzeczy przyniosą prace związane ze zbliżającym się Rokiem Mickiewiczowskim, które już w chwili obecnej zmobilizowały najlepsze kadry specjalistów-polonistów. Przystąpiono do przygotowania szeregu prac interpretacyjnych i biograficznych o charakterze kluczowym dla problematyki mickiewiczowskiej.

Najślabszą obsadą kadrową i szereg poważnych trudności teoretycznych wpłynęło na osłabienie prac badawczych w Dziale Pozytywizmu i Realizmu Krytycznego, gdzie w chwili obecnej obserwujemy niepokojący zastój naukowy.

W roku sprawozdawczym dział ten poza bardzo ciekawą książką Samuela Sandlera o Białobłockim, pierwszym marksistowskim krytyku literackim w Polsce, oraz *Kronikami* Prusa nic więcej nie przygotował do druku.

Dyrekcja Instytutu poczyniła już szereg posunięć organizacyjnych mających na celu uzdrowienie tej sytuacji.

Jeżeli chodzi o Dział Historii Literatury XX Wieku, to nastawił się on głównie na prace materiałowe i bibliograficzne i w dziedzinie tej uzyskał bardzo duże i poważne osiągnięcia.

W Dziale Literatury Współczesnej badania skupiły się wokół zbliżającego się dziesięciolecia Polski Ludowej. Najdalej na jesieni 1954 r. będzie ukończona przynajmniej dwutomowa księga poświęcona szkicom o literaturze współczesnej. Czynione są również przygotowania do udziału w sesji I Wydziału PAN poświęconej osiągnięciom w zakresie sztuki i literatury współczesnej.

W toku dyskusji podkreślono, że przy ocenie pracy działów ważne są nie tylko wyprodukowane pozycje książkowe, ważne są również ogólne zagadnienia, wokół których koncentrowała się praca działów w roku sprawozdawczym, ważne są pewne ogólne sformułowania, do których pracowni roboczo dochodzili. Widać to choćby na przykładzie pracowni Historii Literatury XX Wieku, pod kierownictwem mgr Ewy Korzeniewskiej, gdzie między innymi skupienie badań nad postępową publicystyką XIX i XX w. doprowadziło do słusznego wytyczenia linii rozwojowej literatury tego okresu.

Przykłady te, jak również wiele innych, prowadzą do jednego wniosku: przez pracownikami należy stawiać centralne zagadnienia, które będą rozwiązywane w toku szczegółowych badań. Sprawy te w r. 1953 nie były stawiane dość mocno. Często ograniczano się do prac archiwalnych lub prac w najlepszym razie przyczynkowych. O ile dotychczas był to etap konieczny, o tyle r. 1954 powinien przynieść sformułowanie podstawowych problemów poszczególnych epok, problemów wyjaśniających sam rozwój procesu literackiego.

Przed pracownikami musi występować jasno świadomość centralnej problematyki.

Dyrekcja Instytutu przyjęła i przeprowadziła dyrektywę ostatniej Rady Naukowej w sprawie przyjmowania nowych pracowników. W chwili obecnej przyjmowani są do działów historycznoliterackich pracownicy co najmniej ze stopniem kandydata nauk. W przyszłości Instytut będzie dążył do tego, aby stopień kandydata był obowiązujący dla wszystkich młodszych pracowników IBL. Odmienne wygląda i wyglądać będzie sprawa w pracowniach bibliograficznych i leksykograficznych, gdzie zasady tej przeprowadzić nie można. Kierownictwo tych pracowni musi jednak troszczyć się o sprawę podnoszenia poziomu naukowego swych pracowników. W chwili obecnej Instytut nie ma jeszcze należycie sprecyzowanych metod szkolenia metodologicznego dla pomocniczych pracowników nauki. Zorganizowany ostatnio przez PAN kurs metodologiczny w zamkniętym gronie dla młodszych pracowników nauki, reprezentujących kilka pokrewnych dyscyplin, okazał się skutecznym sposobem zmierzającym do rozwiązania tego typu szkolenia. Jeżeli forma ta okaże się właściwa — należy ją kontynuować. W związku z dyrektywami PAN i Rady Naukowej Instytut winien zapewnić sobie stały przyrost młodej kadry pomocniczej przez planowe aspirantury.

Wśród ostatnio publikowanych prac Instytutu uwydatnił się brak prac o charakterze teoretycznym i metodologicznym. W dyskusji podkreślono, iż złu temu trzeba koniecznie zaradzić, chociażby poprzez systematyczne zapoznanie się w tej dziedzinie z dorobkiem ogólnoeuropejskim, szczególnie — radeckim i niemieckim.

IBL winien również zacieśnić współpracę z innymi instytutami naukowymi, jak np. z Państwowym Instytutem Sztuki, Instytutem Historii czy Komitetami Językoznawczymi.

W dalszym ciągu posiedzenia Rady Naukowej zatwierdzono poprawki do planu produkcyjnego i wydawniczego na r. 1954 oraz podjęto decyzję o otwarciu pięciu przewodów kandydackich. Zatwierdzono również sprawozdania aspirantów Instytutu Badań Literackich i plany przewodów kandydackich otwartych na poprzednim posiedzeniu Rady Naukowej IBL.

Krystyna Leśniewska

SZKOLENIOWY KURS METODOLOGICZNY

W dniach od 9 do 23 lutego 1954 r. odbył się w Zakopanem szkoleniowy kurs metodologiczny dla pomocniczych pracowników nauki Instytutu Historii, Instytutu Badań Literackich oraz Instytutu Historii Kultury Materialnej, zorganizowany przez Wydział Nauk Społecznych PAN.

Zadaniem naukowym kursu było omówienie problematyki związanej z powstawaniem i rozwojem narodowości polskiej oraz polskiego narodu burżuazyjnego i socjalistycznego.

Zadaniem metodycznym kursu było przeprowadzenie próby wspólnego szkolenia młodych naukowców różnych dyscyplin pokrewnych.

Oba główne zadania kursu zostały w zasadzie wypełnione. Wynikiem kursu było usystematyzowanie wiadomości dotyczących kształtowania się narodu burżuazyjnego i socjalistycznego; fakt, że referaty i dyskusje odbywały się przy udziale 70 słuchaczy reprezentujących trzy różne dyscypliny historyczne, pozwolił na porozumienie się historyków i historyków literatury w sprawach dotyczących przede wszystkim badań nad nadbudową: nad rozwojem i rolą ideologii oraz oceną ideologiczną dzieł artystycznych.

Całość problematyki kursu została roboczo podzielona na trzy zespoły tematyczne: 1) kształtowanie się i rozwój narodowości polskiej; 2) rozwój polskiego narodu burżuazyjnego; 3) kształtowanie się polskiego narodu socjalistycznego. Omówienie tej problematyki pomyślane zostało w ten sposób, że w zakresie każdego zespołu tematycznego zaproszeni do udziału w kursie profesorowie wygłaszali referaty będące formą zagajenia dyskusji, a następnie uczestnicy kursu przeprowadzali nad nimi dyskusje kierowane przez wykładowców.

W związku z zagadnieniami pierwszego zespołu tematycznego wygłoszone zostały trzy referaty: prof. dra Konstantego Grzybowskiego *Okres Odrodzenia — nowym etapem w rozwoju narodowości polskiej* oraz prof. dra Kazimierza Budzyka i doc. dra Jerzego Ziomka o kształtowaniu się polskiej kultury narodowej w świetle literatury staropolskiej.

W związku z tematyką drugiego zespołu zagadnień referaty wygłoszili: prof. dr Witold Kula — *Kształtowanie się i rozwój bazy kapitalistycznej*; prof. dr Henryk Jabłoński — *Wybrane zagadnienia z dziejów walk wyzwoleńczych narodu polskiego*; prof. dr Stefan Żółkiewski — *Powstawanie wspólnoty kulturalnej i znaczenie literatury w okresie Oświecenia i romantyzmu*; dr Samuel Sandler — *Nurt kultury demokratycznej i socjalistycznej w społeczeństwie burżuazyjnym w świetle literatury polskiej*.

Problematyka trzeciego zespołu tematycznego omówiona została w trzech referatach: w referacie red. Romana Werfla — o problematyce historycznej